

ПРИВАТНА ЛУДНИЦА

До доласка Великог Пројектанта у нашем селу је свако лудео сопственим снагама: како је ко знао и умео. Свака кућа је имала по једног лудака. Свако од њих је имао по неки разлог у свом животу за власништво над својим лудилом и никог ниси могао да наговориш да буде паметан и да пропусти шансу. Лудело се на равноправној бази: „Твоја идеја — твоје лудило!“ Али, Велики Пројектанта је имао своју идеју:

— Неправилно је да људи просипају снаге свако на своју идеју. Умањујемо себи шансе! — говорио је — Треба све окупити да лудимо на једном месту. Биће боље и за паметне. Имам пројекат!

У то време, у иашој кући смо живели: старемајка, мој брат и ја. Старемајка је била удовица још из првог светског рата. Сахранила је мужа, девере и шесторицу синова, а да сузу није пустила. Права Југовн-ћа мајка! Дивио јој се цео паметни део села. Мој брат је био највећи лудак у селу. Ослепео је од свог лудила. Имао је велику идеју. Да зло буде веће, мени су наметнули идеју да паметујем за обојицу. Тако је наша стара дедовска кућа уживала велики углед и међу паметнима и међу лудима.

Долазак Великог Пројектанта унео је у све нас неке црне слутње. Са собом је донео некакав план о изградњи заједничке луднице. Хтео сам да га обесхрабрим пре почетка радова, па сам га довео код мог брата да он, као најлуђи у селу, да своје стручно мишљење о том пројекту. Рачунао сам да ћу му подвалити, јер би пројекат мој брат, као најлуђи у селу, могао да одбије због поноса на свој престиж. Но, истог тренутка сам био сметнуо са ума да је мој брат слеп!

— Генијално! — узвикнуо је мој брат схвативши да ништа није видео. — Па то је генијално! Одмах почети са радовима...

Застрашујућа солидарност!

Луд онај, луд овај.

Тако је градња луднице отпочела.

...

Велики Пројектанта је био врло амбициозан човек. Почео је, уз благослов мог брата, да руши наше старе дедовске куће да би ту исту грађу користио за градњу своје луднице. Старемајка је све издржала, али сам се ја успротивио. Тражио сам од села да стане томе на пут, али је Велики Пројектанта са сваком новосрушеном кућом извлачио из анонимности по

једног лудака и то је аутоматски био један глас више у корист његовог пројекта. Село инје имало уши за моје вапаје. Људи су и даље радили своје послове, иако су примећивали да из дана у дан има све више лудака на јавним местима. Старатајка ме је са грчем на лицу и страхом у грлу заустављала у мојим настојањима да окупи паметне око себе.

— Свако време има своје лудице, сиико! — говорила је — Ћути! Ћути и чекај...

Веровала је у мене да сам паметан. Нисам могао да је разочарам и — послушао сам је. Каква грешка! Боље је било да сам и ја градио лудницу.

С јесени је лудница већ била готова. Приликом свечаног отварања, Велики Пројектант је организовао трку. Ми нисмо знали шта то значи. Поред нас је пројурила група лудих, подижући облак прашине и у бесомучном лету заузела позиције у новосаграђеној лудници. Мислили смо да ће Велики Пројектант, као човек који је заљубљен у своје дело, да се попе на кров и да одржи говор, али је он за себе изградио само апартман у поткровљу и то објаснио речима:

— Не желим да сам на врху!

Онај облак који су луди створили својом трком, а за који смо ми паметни мислили да је обичан облак, „облак прашине“, није био ни тако инаван ни тако „обичан“! Луд је то био облак. Облак који је собом донео и лудо време, и почеле су такве непогоде да смо сви ми паметни за тили час покисли до голе коже. Луди су, заузевши позиције у својој лудници, оргијали заштићени од сваке непогоде. Народ који је киснуо није могао да издржи, те изрази своју жељу Великом Пројектанту да их све распореди у лудницу.

— Чекајте, људи! Па ово је моја приватна лудница, схватате ли? — успротивио се он не скривајући своју запањеност пред таквим предлогом — Док сте ви цело лето дирицили по пољима, ја сам градио. То је прво! Друго: нисте сви луди!!!

— Да — реаговао сам ја из гомнле која је била окупљена око њега — Али зашто је ниси градио од свог материјала?! Зашто си нам куће порушио?

— Да одговорио ми је Велики Пројектант — То би било паметно да сам тако поступио! Али шта ти мислиш; како бих ја онда придобио лудак за свој пројекат?!

Иако се радило о лудим стварима, треба признати да је његова логика ипак поседовала неки систем.

— Али како видим да је невреме велико — наставио је он даље — ево, сви ћете добити подједнаке шансе. Организоваћемо понову трку, па ко пре стигне... Видећу ко је колико луд!

Тако је поново организована трка: по други, трећи, четврти и ко зна који пут. Међутим, увек је већина испадала из трке, а они који су стигли на циљ навлачили су нови, још већи облак непогоде над главама народа који је већ био пао у очај, кукњаву, прозебао и мокар до костију. Многи добавише пасоше и одоше у иностранство бајаги на екскурзију, а у ствари са намером да се никада више не врате.

Критике народа које су стизале на адресу Великог Пројектанта, наведоше га да донесе некакав кодекс понашања и за луде и за паметне, кодекс који је носио назив: СВЕ ИМА СВОЈЕ НАЛИЧЈЕ! Кодекс је имао само две рубрике: „Шта је добро и шта је лоше! Добра песма је проглаше-

на за лошу — лоша песма је добра! Дobar роман је лош — лош роман је добар. Дobar рад је лош рад — лош рад је добар рад. Лепа жена је ружна — ружна жена је лепа. Укусна храна не ваља — неукусна храна је добра храна. Дobre филмове не треба снимати јер нису поучни — поучни су лоши филмови јер сваки наш грађанин одлази са утиском да је дораптао редитељском послу. Здравље не ваља јер оставља лекаре без посла — треба пронаћи што више болести и запослити све лекаре. Велика дела су опасна јер наводе на размишљање о смислу живота — добра су мала дела, у њима нема места за све оно што живот чини животом, дакле: живот је слобода! Дobar човек је лош човек — лош човек је добар човек. Добра деца су опасна — лоша деца су добра, смањују незапосленост — треба им васпитач! Опасни су људи који брзо схватају — добри су људи који тешко схватају, њима је потребна наша помоћ и наша брига о људима! На крају кодекса је још стајало: може и обрнуто! И: СЛОБОДА ИЗБОРА ЈЕ ЗАГАРАНТОВАНА!

Све ово је Велики Пројектант упоредио са великом кишом која је опасна за усеве, и малом кишицом која је благотворна за усеве. На крају је извео резиме свог уверења, подвукао и потписао: ОПАСАН ЈЕ СВАКИ СКОК ПРЕКО НАШЕ ЛИНИЈЕ!

Мој луди брат је желео то да види на делу. Већ мало изнервиран неразумевашем, Велики Пројектант је излетео из луднице и скочио читавих два и по метра у даљ и иза својих пета повукао линију:

— Довде! — узвикиуо је сав задихан — Све испод ове линије је добро!

— Генијално!!! — узвикиуо је мој брат схвативши да ништа није видео — Па то је генијално! И трке су опасне. Забранити све трке у селу. Контролисати сваки залет. Генијално!

Моја старатајка је била са мном и њен став према ружном времену ме је охрабривао, а и све нас. Стоички је све подносила, задржавајући бол у очима и држећи се једном руком испод груди. Ми који смо били изложени невремену, имали смо своју утеху. Чињеница да смо увек испали из трке, говорила нам је да смо остали паметни. Али, такође, била је присутна и чињеница да смо киснули, киснули... Изложени свакојаким муњама и громовима.

Када су нам снаге већ биле на измаку, замолише мене да покушам преко везе. Мој брат је као посебно луд добио без трке почасно место у лудници. Позвао сам га да разговарамо: да утиче на Великог Пројектанта да нас прими и да ћемо се потрудити да како-тако полудимо. Извели су мог брата на степениште, и — затворили врата за њим. Само што је учинио два-три корака према нама паметнима, из оних лудих облака га ошину муња. Стропоштао се у блато. Старатајка и ја му притрчасмо. Пре него што је умро, насмеја се и тихо рекао:

— Распамети ме ова муња. За тренутак сам све видео. Слеп сам био колико сам био луд.

Би ми жао брата и покушах да га утешим говорећи му да је можда ослепео од неке венеричне болести, али се он последњим својим напором насмеја и рече:

— Узалуд ме тешинш брате! Узалуд. Сви знају да међу лудима нико никог не ј...! — и издахну.

Покопали смо га.

На његов гроб луди донесоше венац на којем је писало: ЗА НАС
СИ ВЕЧНО ЖИВИ!

...

Киша, муње, громови...

Ужасно невреме је косило незаштићени народ, док је стармајка над хумком мога брата расплитала косе. Њен дотадашњи стоцизам је био наша највећа снага и велики ослонац. Нисам хтео да је видим како плаче и лелече. Хтео сам да је памтим као поносну и велику, као што је увек и била. Хтео сам да умрем носећи светлу успомену на своју стармајку. У намеру да скренем разговор и прекинем њену тугу, рекох:

— Стално ово невреме. Докле ћемо овако да киснемо? Докле ће народ овако да пропада?

Стармајка лагано подиже уморне очи. Обухвати погледом цео народ и тихо рече:

— Док не полудимо, синко... Док сви не полудимо...

И брзну у плач.